

frontace otázek projekce a realizace automatizovaných systémů řízení a jejich vazby na plánování a řízení sociálních procesů, realizované v rámci součinnosti odborníků z oblasti projektu a výstavby ASŘ a z oblasti společenských věd. Dům techniky, Praha, vydal ke konferenci kolektivní monografii.

Libuše Lišková

Celostátní seminář Informatika v sociologii

Dne 25. března 1982 uspořádal na základě pověření Komise pro VTEI České rady Československé vědeckotechnické společnosti Dům techniky ČSVTS Pardubice v Ústředním domě železničářů v Praze celostátní seminář na téma *Informatika v sociologii*. Úkolem semináře bylo zabývat se současným stavem a perspektivami využívání informatiky v naší marxisticko-leninské sociologii, posoudit metodologické aspekty informační činnosti v tomto oboru, seznámit účastníky s hlavními dostupnými zdroji a prameny informací a přispět k formulaci úkolů a opatření, jež by pomohly zvýšit efektivnost využívání informačních systémů v sociologii, a tak i zlepšit kvalitu a společenskou účinnost odborné činnosti sociologů.

Semináře se účastnila téměř stovka pracovníků z podniků, ústředních orgánů, vysokých škol, výzkumných, vědeckých a informačních institucí. Zhruba stejným dílem byli mezi účastníky zastoupeni odborníci z oblastí informatiky a pracovníci uživatelské sféry. V průběhu semináře bylo předneseno 9 referátů a 19 sdělení a byla uspořádána výstavka bibliografií, referátových časopisů a dalších sekundárních informačních pramenů z fondů knihovny Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV. Přednesené příspěvky se zabývaly:

1. Obecnými teoretickými a metodologickými východisky a zásadami vytváření a využívání systémů vědeckých a sociálně ekonomických informací v sociologii a kritickým zhodnocením některých buržoazních přístupů.
2. Společenskými funkcemi, využitím a efektivností informačních systémů v sociologii i využitím sociologických informací ve společenském řízení a plánování. Pozornost byla věnována zvyšování účinnosti informačních systémů hlubším respektováním metodických zvláštností jednotlivých typů informací a jednotlivých aplikačních kontextů, standardizací, archivací a sekundárním využíváním informačních fondů, rozbořem rozhodovacích procesů a informačních potřeb řízení a plánování sociálních procesů. Jednání se zabývalo i konkrétními informačními potřebami řízení a plánování sociálního rozvoje na různých úrovních.
3. Základními zdroji, prameny a fondy vědeckých informací použitelnými pro naši marxisticko-leninskou sociologii, fondy a možnostmi informačních institucí a mezinárodní spoluprací socialistických zemí v oblasti vědeckých informací pro společenskou vědu. Pozornost byla věnována využití a výstavbě systému MISON a fondům i činnosti knihovny Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV.
4. Faktografickými informacemi v sociologii, jejich zdroji, využitím a metodickými otázkami. Pozornost byla věnována možnostem využití sociálně ekonomických, zejména statistických informací — byl poskytnut podrobný přehled o dosažitelných statistických publikacích, službách Ústřední statistické knihovny a o publikaci výsledků sčítání lidu, domů a bytů z r. 1980. Účastníci semináře se seznámili s postupem budování banky dat z výzkumů veřejného mínění, s programy pro zpracování sociologických dat na počítačích a s konkrétními řešeními systémů sociologických informací pro řízení. Byl zdůrazněn význam kvalitativních hledisek v sociologických informacích a bylo upozorněno na meze využitelnosti automatizovaných informačních systémů. Diskutovaly se vzájemné vazby mezi vědeckotechnickými a sociálně ekonomickými informacemi, zejména z hlediska jejich společného využití v dlouhodobém prognózování společenských procesů.

Přednesené příspěvky budou shrnuty ve sborníku, který pořadatel semináře — Dům techniky ČSVTS, Pardubice — vydá v průběhu roku 1982.

Seminář *Informatika v sociologii* lze považovat z odborného i organizačního hlediska za záslušnou a úspěšnou akci. Poskytl příležitost k posouzení otázek, jež vznikají v průsečíku dvou oborů — informatiky a marxisticko-leninské sociologie — a jimž žádná z obou disciplín dosud v rámci svých vlastních akcí neměla příležitost věnovat bližší pozornost. Právě v možnosti setkání informatiků a sociologů, ve vzájemné výměně poznatků a konfrontaci přístupů lze spatřovat hlavní přínos semináře. Pracovníci informačních pracovišť získali příležitost seznámit se blíže s informačními potřebami a způsobem práce sociologů, odborníkům ze sociologických pracovišť pak byla zprostředkována zevrubná a jinde těžko dostupná informace o fondech, službách, metodách práce a plánech informačních pracovišť.

Z jednání semináře vyplynuly následující hlavní závěry:

- problematice vytváření a využívání soustav vědeckotechnických a sociálně ekonomických informací v sociologii a ve společenských vědách vůbec by bylo účelné věnovat širší a systematictější pozornost jak na odborných setkáních informatiků, tak i při jednáních sociologů a pracovníků ve společenských vědách;
- v zájmu větší efektivity informačních systémů v sociologii by bylo třeba vypracovat a uplatňovat způsoby systematické výchovy uživatelů k práci s odbornými informacemi a metody jejich seznamování s možnostmi informačních systémů a pracovišť;
- v oblasti faktografických informací pro sociologii by bylo třeba systematicky usilovat o standardizaci a koordinaci metod a obsahových prvků, o vytvoření bank (archivů) sociálních dat, o rozvinutí a systematizaci metod i praxe sekundárního využití existujících databází;
- trvale je nezbytné věnovat pozornost zdokonalování informací pro sociální politiku, řízení a plánování sociálních procesů na všech úrovních.

Michal Illner
František Hollmann

Zpráva o soutěži mladých pracovníků Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV o nejlepší vědeckou práci

Na základě společné dohody mezi Československou akademií věd a Ústředním výborem SSM o podpoře tvůrčí aktivity mladých pracovníků v oblasti základního výzkumu byl v Ústavu pro filozofii a sociologii uskutečněn již druhý ročník ústavní soutěže o nejlepší vědeckou práci mladých pracovníků – členů ZO SSM. Přihlášené soutěžní práce byly obhajovány před odbornou komisí na veřejné vědecké konferenci ve dnech 7. 4. a 8. 4. 1982. Do soutěže bylo letos sice přihlášeno méně prací než v minulém roce, avšak pokud jde o kvalitu, lze zaznamenat vzestupnou tendenci. Zcela novým prvkem byla účast svazáckých oponentů, jimž byl svěřen úkol kriticky zhodnotit všechny soutěžní tituly.

Vedení ústavu jmenovalo pro celkové hodnocení odbornou komisí ve složení: doc. dr. M. Huláková, DrSc. (vedoucí komise), dr. J. Černý, CSc., dr. J. Vítečková, CSc., ing. M. Míček, CSc., dr. J. Vlácil, CSc., dr. M. Mráz a ing. K. Mráček, CSc. (jako zástupce výboru ZO SSM). Komise posuzovala všechny přihlášené práce z hlediska jejich přínosu a významu pro řešení daného úkolu Státního plánu základního výzkumu, původnosti výsledků, úrovně odborného zpracování, schopnosti autorů odpovídat na diskusní otázky a v neposlední řadě též z hlediska úrovně ústní prezentace a obhajoby práce.

Jednání konference probíhalo v neformální atmosféře za hlubokého zájmu všech přítomných. Kolem některých problémů se rozvinula velmi bohatá a plodná diskuse. Všechny práce byly doporučeny k publikaci. Jako nejzdařilejší byly komisí hodnoceny příspěvky E. Rendlové a M. Pauzy.

Příspěvek E. Rendlové *Rekreace a její úloha ve formování způsobu života městského obyvatelstva* se zabývá problematikou víkendů a dovolených městského obyvatelstva. (Byl publikován v č. 2/1981 Sociologického časopisu.) Kladem je dobrá provázanost teoretické části s empirickým výzkumem. Vzhledem k tomu, že podíl rekreace ve způsobu trávení volného času je významný a lze předpokládat jeho další růst, bude stále více aktuální se touto problematikou hlouběji zabývat a zkoumat ji z více zorných úhlů.

Zdařilá je práce M. Pauzy *Problém vědeckého poznání v českém filozofickém myšlení přelomu XIX. a XX. století*. Rozvíjí československé historicko-filozofické myšlení a její aktuálnost tkví především v tom, že zachycuje kořeny společenského vědomí. Autor upozorňuje, že zatímco v evropském myšlení druhé poloviny devatenáctého a počátku dvacátého století nacházíme dva hlavní směry úsilí o zvědečení filozofie, dialektický a historický materialismus na jedné straně a různé varianty idealistické filozofie na straně druhé, v českém prostředí přelomu století jsou obdobné diskuse vedeny především na půdě idealistického světového názoru a protistránky idealistické filozofie. Autor dále poukazuje na velký vliv evropských pozitivistů poloviny devatenáctého století na českou filozofii a na výrazný ideologický vliv masarykismu. Všimá si i silného vlivu nacionalismu a austromarxismu, a konečně věnuje pozornost marxistickému myšlení průkopníků socialismu, kteří předkládají marxismus jako exaktní metodu vědeckého poznání charakteru kapitalistické společnosti a zároveň nástroj radikálního řešení nejnaléhavějších hospodářských a společensko-politických problémů.